

חי, בועט ועייף

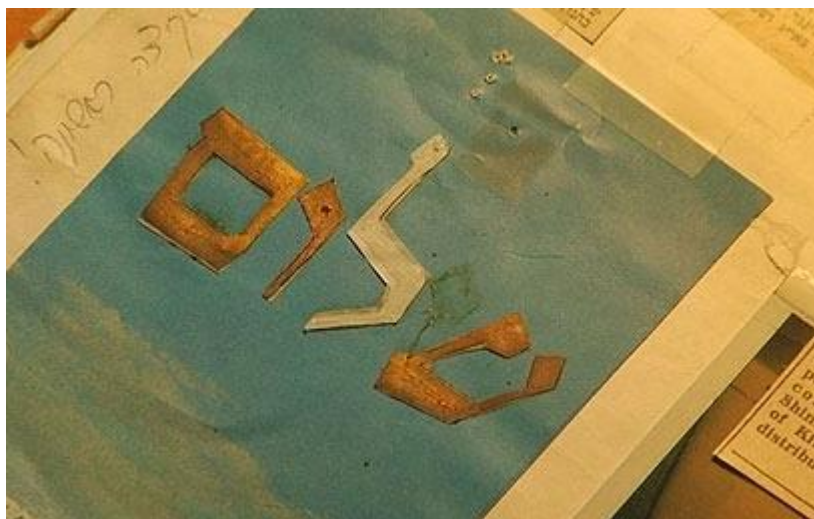
<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3822322,00.html>

ynet

הסרט הדוקומנטרי "טרטקובר" היה הומאז' מלא הערכה ליוצר מקורי ומשובח, שעדיין מסוגל להמציא את השפה החזותית הישראלית, גם מתוך העייפות שלו ושל כולנו

אריאנה מלמדפורסם: 20.12.09, 10:03

על זגוגית של חלון עצום ממדים אחד בחדר העבודה של דוד טרטקובר בנה צדק מודבקים גליונות של נייר. פעם היה לחלון הזה נוף פתוח, ולפחות מגרש ריק אחד. עכשיו בונים שם והוא אינו רוצה עוד להתבונן בזה.

כוחו היה תמיד בבעיטה בבטן. מתוך הסרט (צילומים: ערוץ 2)

בסרטו הקאמרי, המצוין והעצוב של שחר רוזן ששודר אמש (מוצ"ש) במסגרת "רצועה מהחיים" בערוץ 2, הנייר הזה החוסם את המציאות וגם משמש לטרטקובר חומר להנכיח מציאות ביצירתו הגראפית, הופך למוטיב משמעותי. על הנייר הכרוך בעשרות "ספרים שחורים" מתקיימת היסטוריה ציבורית, שהיא אוסף של חומרי גלם לאמירות חזותיות רבות עוצמה.

כוחו של טרטקובר תמיד היה באפקט הבעיטה בבטן, במיידיות שבה נקלטו הסמלים שעיצב, בין במישור הציבורי ובין לצרכים של קידום מכירות אמנות: כזה הוא התקליט "מתי כספיי", עם העטיפה המצויינת ובה נראה טיח קלוף ירקרק ובמרכזו פעמון ישן של דלת, וכזה בדיוק הוא הלוגו של "שלום עכשיו", שמתוכו אפשר לפענח את הניסוח המדויק ביותר של חזונו האמנותי.

לא טובע בנוסטלגיה

טרטקובר, חתן פרס ישראל לעיצוב 2002, הוא איש שיועד צורת-אות בשני המובנים של הביטוי. בניגוד לדימוי הנוח-לעיכול, הוא אינו טובע בנוסטלגיה, אלא מאמין בשימור פיזי של ההיסטוריה הישראלית, וההכרח בשימור הזה מתגלה גם באותו לוגו – מצד אחד אות פורמלית ועתיקת-יומין ל"שלום", כאילו נלקחה מסידור תפילה, ומצד שני "עכשיו" בוטה, מהיר וזמין של יצרני מודעות בעיתון.

טרטקובר אוסף צעצועים ושנות טובות, הוא רושם ביד קלה ובטוחה, והוא מדגים לצופה הסקרן את מקורות הפאסיום הפוליטי שלו בין תצלומי עיתונות, שברי פסוקים ומראות שהעין העצלה והעייפה של רובנו פשוט אינה מסוגלת לזכור ולבדל, אבל בדיוק מאלה – מן הטריטוריה ההיסטורית – הוא ייצר אחר כך דימוי חזותי, שלא רק משמר מציאות אלא גם מנסח אותה בבהירות ותמציתיות שכנראה אינה אפשרית במדיום אחר.

הסרט מתמקד בעיקר ביצירה הפוליטית של טרטקובר ולא בכדי; לאורך שני עשורים ברפובליקה השוחרת-שלום שהתקיימה בעיקר בתל אביב הוא בחר עבור השמאל הישראלי את סמליו המכוננים. "אמא", תצלום של חייל חמוש חולף באדישות על פניה של פלסטינית בלבוש מסורתי בפתח ביתה, הוא סמל אחד כזה, שנועד לעורר תחושה מיידית של אשם ובושה.

תחושה של החמצה ועייפות

סדרה של עבודות סביב שבעת המינים, ובהן הרימון הוא הרימון שקיפד את חייו של אמיל גרינצוויג, והזית הוא בקבוק שמן זית שהוא גם בקבוק מולוטוב, הן ציוני דרך בהיסטוריה המקומית המעונה. כולם בסרט הזה ספוגים בתחושה גדולה של החמצה, עייפות ושבר.

"התעייפנו", אומר טרטקובר בהספד של מילה אחת על השמאל הישראלי, ומודה שמעולם לא ציפה שכרזות בעיצובו ישנו את המציאות. לך, למרבה הצער, נדרש הרבה יותר מכישרונו הייחודי, מראייתו ההיסטורית ומאמונתו שעברנו הפיזי ראוי לשימור.

סרטים דוקומנטריים בערוץ 2 צריך לבחון בעת הזאת גם על פי מה שאין בהם; לזכותו של "טרטקובר" וגם לזכותו של האיש נושא הסרט צריך לומר שלא היה כאן רגע אחד של וידוי אישי בכייני, או פסיכולוגיה בגרוש או נבירה בייאוש. זה היה, בפשטות, הומאז' מלא הערכה ליוצר מקורי ומשובח, למי שעדיין מסוגל להמציא את השפה החזותית הישראלית, גם מתוך העייפות ואולי דווקא בשל העייפות.